Ми отаборилися в оазі. Супутники спали. Один араб, високий і білий, пройшов повз мене, він наглянув до верблюдів і йшов до місця сну. Я розкинувся горілиць у траві, мені не хотілося спати, я не міг; тоскне завивання шакала вдалині; я знову підвівся. І те, що було так далеке, стало раптом близьке. Гурт шакалів навколо мене; матовим золотом виблискували пригашені очі; стрункі тіла, наче під нагаєм, рухалися розмірено й метко. Один підійшов ззаду, просунувся мені під рукою, щільно повз мене, наче прагнув мого тепла, потім став передо мною і заговорив до мене майже обличчям до обличчя.

— Я найстарший шакал з усієї околиці. Я щасливий, що маю ще змогу вітати тебе тут. Я вже майже втратив надію, бо ми чекали на тебе безмежно довго; чекала моя мати і її мати, і всі їх матері, аж до матері всіх шакалів. Вір мені!

— Це дивує мене,— сказав я і забув запалити багаття, щоб димом від нього шакалів зупинити,— дуже дивно мені це чути. Лише випадково прийшов я з далекої Півночі, перебуваючи в короткочасній подорожі. Чого ви, власне, хочете, шакали?

І наче підбадьорені цим, може, надто дружнім словом, вони тісніше зімкнули своє коло навколо мене; всі дихали уривчасто й кашляючи.

— Ми знаємо,— почав найстарший,— що ти прийшов з Півночі, саме на тому будується наша надія. Там живе ще розум, якого не знайдеш тут, серед арабів. З цієї холодної пихи не викрешеш іскри розуму. Вони вбивають тварин, щоб пожирати їх, а падло зневажають.

— Не говори так голосно,— сказав я,— поблизу сплять араби.

— Ти справді чужинець,— сказав шакал,— інакше ти знав би, що ніколи ще в історії світу шакал не боявся араба. Ми мусимо їх боятись?

Хіба не досить ще нещастя в тому, що ми закинуті в середовище такого народу?

— Може бути, може бути,— сказав я,— я не можу зважити речі, так далекі мені; здається, це дуже давній спір; він, певно, увійшов уже в кров; отже, можливо, й скінчиться тільки кров'ю.

— Ти дуже мудрий,— сказав найстарший шакал, і всі задихали ще скоріше, хоч вони стояли на місці; прикрий дух, що часами можна було зносити лише з затисненими зубами, йшов з відкритих пащек. — Ти дуже мудрий, те, що ти кажеш, відповідає нашому давньому вченню. Отже, ми відберемо їм кров, і спір буде скінчений.

— О,— сказав я більш схвильовано, ніж хотів. — Вони боронитимуться, вони зграями розстрілюватимуть вас із своїх рушниць.

— Ти не розумієш нас,— сказав він,— на людський зразок, від якого не вільні також і на Півночі. Ми, ми ж їх не вбиватимемо. Ніл не мав би стільки води, щоб нас обмити. Ми втікаємо геть від одного вигляду вашого живого тіла, на чисте повітря, в пустелю, яка через те стала нашою батьківщиною.

І всі шакали навколо, до яких між тим ще багато надійшло здалека, схилили голови між передні ноги і чистили їх лапами; наче хотіли сховати відразу, яка була так страшна, що мені хотілося найкраще одним стрибком вискочити з їхнього кола.

— Що ж ви хочете робити? — запитав я і хотів встати; але не міг; два молодих звіри стисли мені зубами піджак і сорочку, я мусів сидіти далі.

— Вони тримають твій шлейф,— сказав старший шакал, пояснююче й поважно,— на знак пошани.

— Хай лишать мене! — вигукнув я, звертаючись то до старого вовка, то до молодих.

— Звичайно вони це зроблять,— сказав старий,— коли ти цього вимагаєш. Але це потриває хвильку, бо вони за звичаєм глибоко загнали зуби і мусять тільки повільно розтулити пащі. Тим часом слухай наше прохання.

— Ваша поведінка не дуже схиляє мене до того,— сказав я.

— Не залишай нас на поталу нашій долі,— сказав він і вперше вдався до плаксивого тону. — Ми бідні тварини, маємо лише зуби; до всього, що ми хочемо зробити, добре чи зле, у нас є тільки зуби.

— То чого ж ви хочете? — спитав я, тільки трохи заспокоївшись.

— Пане,— вигукнув він, і всі шакали завили; десь дуже далеко, видалось це мені якоюсь мелодією. — Пане, ти повинен припинити суперечку, що роздвоює світ. Такий, як ти, за описом наших старших, має зробити це. Ми мусимо мати спокій з арабами; чисте повітря, очищений від них горизонт навколо; жадного стогону барана, якого ріже араб, спокійно повинна вмирати кожна тварина; без перешкод повинна бути висмоктана нами і до кісток очищена. Чистоти, тільки чистоти хочемо ми,— плакали й схлипували тепер всі,— як терпиш ти на цьому світі, ти, благородне серце й солодке нутро? Брудне їх біле, брудне їх чорне, жах — їхня борода; плювати хочеться при вигляді моргання їх очей; і коли вони підносять руку, пекло розкривається під пахвами. Тому, о пане, о дорогий пане, з допомогою своїх міцних рук переріж їм цими ножицями шиї! — І, слідуючи за кивком його голови, вийшов один шакал, який ніс на клику невеликі, вкриті давньою ржею кравецькі ножиці.

— Значить, нарешті ножиці і — все! — вигукнув провідник арабів нашого каравану, що підліз до нас проти вітру, і розмахнувся величезним нагаєм.

Всі розбіглися дуже швидко; але на певній віддалі вони збилися тісно в купу, так тісно і непорушно, що це виглядало, як вузька загорода, оточена мандрівними вогниками.

— Так, ти, пане, також чув і бачив це видовище,— сказав араб і засміявся весело, як тільки дозволяла стриманість його племени.

— Отже, ти знаєш, чого хочуть звірі? — запитав я.

— Звичайно, пане,— сказав він,— таж це загальновідоме; як довго існують араби, мандрують ці ножиці по пустелі і мандруватимуть з нами до кінця днів. Кожному європейцеві пропонують їх для великої справи; кожен європеєць здається їм покликаним для цього. Дивовижну надію мають ці тварини; дурні, справжні дурні вони. Тому ми їх любимо; це наші пси; кращі від ваших. Ось подивись, вночі загинув один верблюд, я наказав відтягнути його. Чотири носильники прийшли й кинули важкий труп. Ледве його поклали, як шакали піднесли свої голоси. Наче тягнені неухильно на мотузку, кожен із них надходив, зупиняючись і сунучись тілом по землі. Вони забули арабів, забули ненависть, всіх їх зачарувала сучасність сильних випарів трупа. Один уже повис на шиї і першим укусом знайшов артерію. Наче мала божевільна помпа, яка хоче так само настирливо, як і безнадійно, згасити велику пожежу, сіпався і здригався на своєму місці кожен м'яз його тіла. І вже лежали всі вони за тією самою працею горою на трупі.

Тоді провідник сильно потягнув дошкульним нагаєм по них здовж і впоперек. Вони піднесли свої тіла, напівсп'янілі й зомлілі, побачили перед собою постать араба, відчули вдари нагая, подалися стрибками назад і відбігли на деяку віддаль. Але кров верблюда вже розлилась калюжами, парувала; труп у багатьох місцях був розтерзаний. Вони не

могли протистояти, знову були тут, тоді провідник знову підніс нагая, я схопив його за руку.

— Ти маєш рацію,— сказав він,— лишімо їх при їхньому ділі, час вже й вирушати в путь, ти бачив дивних тварин, правда? І як вони нас ненавидять!